

Jankó Judit

Rovarok bolygója

Enzsöly Kinga kiállítása

Liget Galéria,
2021. IV. 16. – V. 21.

Bő egy éve tart a járvány. Előfordul, hogy egy tárlatot úgy raknak fel és nyitnak meg, hogy nagy eséllyel soha nem fogadhat látogatókat. Enzsöly Kinga *Generációváltás?* című kiállítása is ennek a kockázatnak a tudatában készült el, eleve online megnyitóval. Természetesen reménykednek benne, hogy látogatható lesz – vagy akár teljesen kinyit –, de előre láthatóan május közepéig ez is virtuális kiállítás marad. A Liget Galéria kiállítási programjában a negyedik ilyen a sorban.

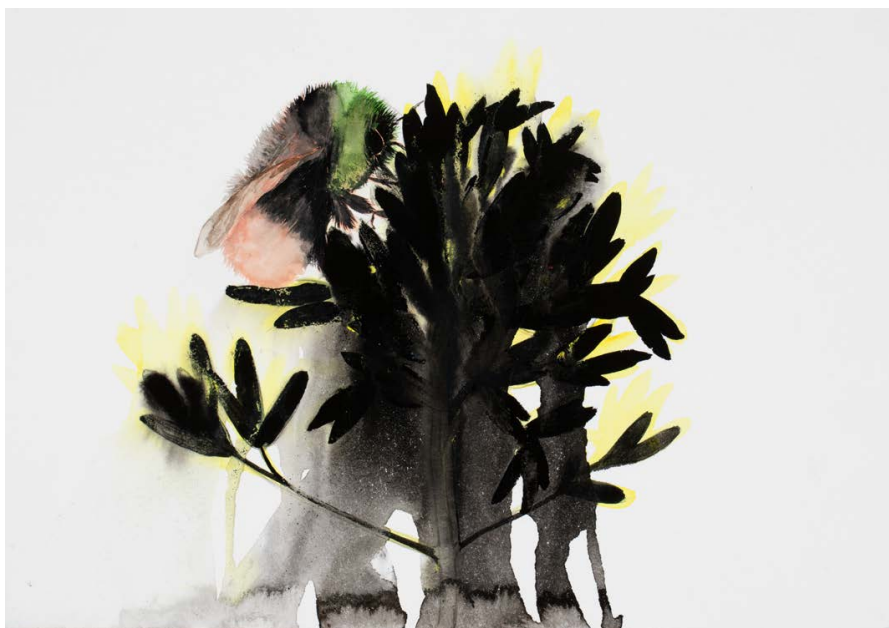
Várnagy Tibor, aki egyszemélyben maga a Liget Galéria, azt mondja, az idősebb művészgeneráció idegenkedik a videóformára fordított kiállításoktól, pedig a tapasztalat azt mutatja, ezek bizony szélesebb kört elérnek, nézetesebbek. A fiatalabbak könnyebben bevállalják. „Minden galéria fiatal művészekkel kezd. Amikor egy galéria új, ki más jönne kiállítani, mint az, aki máshol még nem kap lehetőséget? Aztán szép lassan elkezdnek öregedni a galéria művészei. Velünk is ez történt. Most viszont az online forma visszahozta a fiatalokat, aminek én személy szerint nagyon örülök.” Szóval, Várnagy szerint a Liget Galériában a koronavírus fiatalítási hullámot hozott.

Generációváltás a galéria művészkörében, de mit jelent a *Generációváltás?* Enzsöly Kinga munkáiban? A téma, a méhek pusztulása – amikor a virágzó fákra és tulipánokra áprilisban éppen hó hullik, és amikor a világban dúl a pandémia – sajnos éppen eléggé aktuálisnak tűnik. Ha pedig felidézzük Albert Einstein idevonatkozó mondását, miszerint „ha kipusztulnak a méhek, azt az emberiség legfeljebb négy évvel éli túl”, még inkább annak. A *Generációváltás?* első olvasatra mintha arra utalna, hogy majd az új generáció megoldja, amit a régiek elrontottak, de a kérdőjellel rávilágít az ellenoldali véleményre is: biztos-e, hogy az új mindig jobb, és a fiatal mindig többet ér?

Enzsöly Kingának 2015-ben volt utoljára egyéni kiállítása, már akkor is a botanikai témákat és a tust választotta. Az ENA Viewing Space-ben – egy tetőn, a szabad égbolt alatt – az *Acapulco 6349* sorozat tusképei voltak láthatóak. Ugyanabban az évben a győri Rómer Flóris Múzeumban *Hajak* című sorozatát állította ki. „2018-ban készítettem az első méhes képeket egy megdöbbentő és drámai kínai fotósorozat hatására, ami azt ábrázolta,

ENZSÖLY Kinga:
Generációváltás? 2019,
tus, akvarell, papír,
24x32 cm
Fotó: Sulyok Miklós
A művész jóvoltából
←

↑
 ENZSÖLY Kinga:
Generációváltás? 2019,
 tus, akvarell, papír,
 24x32 cm
 Fotó: Sulyok Miklós
 A művész jóvoltából

hogy kínai mezőgazdasági munkások hosszú botokkal beporozzák a növényeket, és elvégzik a méhek munkáját. Annyira megdöbbenett, hogy elmentem egy méhészetbe tájékozódni, de akkor itthon még nem tapasztalták a vész nyomát, ám most a megnyitón Dr. Korsós Zoltán egyetemi tanár arról számolt be, hogy Magyarországon is sok méhcsalád kipusztult. A zoológus a természettudományos háttérrel beszélt, Grászl Bernadett kurátor a művészi metaforáról.”

Mindjárt lesz szó a méhekről és a tus-akvarell technikáról is, de még mindig nem tudok továbblépni a generációs tematikán. A megnyitók közönségének gerince mindig nemzedéki. Az egy korosztályba tartozók követik egymást, mióta a világ a világ. Egy generáció tagjai szemmel tartják egymást, és annak is van dinamikája, mikor bomlik szét a közösségi gondolkodás egyéni stratégiákká.

„Volt egy FKSE-s kiállítástervezet néhány éve, aminek hívószava a generációváltás lett volna, ez a kérdés indította el a sorozatot. Az átalakulások idején komoly forrásmegvonás érte a Fiala Képzőművészek Stúdióját, muszáj volt új stratégiákat kiépíteni. Sok szó esett arról, hogy az új nemzedékeknek proaktívan kezükbe kell venniük a sorsukat. Ez a vonal is benne van a mostani kiállítás témájában, innen indult, és aztán összekapcsolódott az élettörténetemmel, az idő előrehaladásának megélésével, az elmúlással.”

Visszatérve a méhekhez, nemcsak a mézelő méhek, de a poszméhek is pusztulnak. Nem bírják a meleget, a

klímaváltozást. Az erős vegyszerezés is pusztítja őket, ráadásul a monokultúras mezőgazdaság összenyomja a beporzási területüket, mivel a méheknek a sokféleség kell. A méhek generációváltása azt jelenti, hogy kiválasztódnak azok, amelyek adaptálódni tudnak a megváltozott körülményekhez. Enzsöly Kinga képein a két méhgenerációt csupán a színük különbözteti meg egymástól. A nagyon erős, piros-fekete kontraszt az egyetlen jelzés a különbözőségekre, mert az egyedek méretben, karakterben azonosak.

A kiállítás szimmetriája szerint egymással szemközi falakon installálva, tizenöt-tizenöt tusrajzon mézelő méhek és poszméhek láthatóak. A poszméhek fekete alapon szivárványszínűek, a virágok elfolyó tustechnikája pedig a fenyegetettségre és veszélyérzetre utal. A poszméhet a köznyelv dongónak hívja, mély hangúak és nagyon szőrösök, az adatok alapján ők pusztulnak a leginkább. Társadalomban élnek ők is, mint a mézelő méhek, de kaptárak helyett üregerű lépeket építenek a földben, akár egy méter mélyen. Vadvirágokat poroznak be, mézet is termelnek, de csak saját használatra. Nem tudni, milyen jövő vár rájuk, de össze vagyunk kötve velük, vannak olyan kultúrnövényeink, mint például a paradicsom vagy a tök, ahol kulcsszerepük van a beporzásban.

A kiállítóter harmadik falán két nagy méretű, tablószerű rajz látható még, az egyik fehér, a másik fekete alapon. A fehér papírra vékony japán ecsettel festett mézelő méheknél minden méhecske rászáll egy-egy kis virágra, ami olyan, mint egy saját univerzum, ahol a méh munkálkodik. Maguk a virágok azonban nem látszanak, tehát érzékelhető egyfajta hiány, üresség. A másik rajzon a poszméhek és a virágok összeolvadnak, egyre kivehetetlenebbek és távolibbak lesznek, végül kis pontsorrá válnak. „Az elfolyások érdekelték. Ha nem lesznek virágok, ha nem lesznek poszméhek, ha az egész láncolat megakad, akkor ez hogyan lesz? A gondolat drámaiságát a színek egy mesebeli, futurisztikus világba billentik át szándékaim szerint.”

Be vagyunk zárva, de már sejtethető, hogy ha egyszer kinyílik a világ, minden más lesz. A zárt ajtók mögött már zajlanak a változások. Gondoljuk át újra a kínai fotósorozatot a hosszú bottal porzó mezőgazdasági munkásokról. Társítsunk a fotókhoz egy olyan képet, ahol a méhek a művészek, a művészet dolga a társadalomban a beporzás – és akkor kik is lehetnek a hosszú botos munkások?

Ha a kipusztulást eufemisztikusan változásnak hívjuk, akkor azt mondhatjuk, a változás nagyon is aktuális téma, és ezen a kiállításon mindez esztétikus, érzékeny, lírai megfogalmazásban tárul elénk. Eszembe jut, vajon az utolsó méh mit fog csinálni? A zoológus persze figyelmeztet, hogy a természetben nincs morál, mindennek és mindenkinek megvan a maga posztja és jelentősége, a lánc szemei egymásra épülnek. A kérdés a méheknél az, hogy az új generációk találnak-e megfelelő életteret – repülési távolságra. Milyen ijesztő így leírva ez a kérdés: lesz-e megfelelő élettér? Lesz-e család, kedv a családcsinálásra, hely a tevékenységre?

1973-ban kapott Nobel-díjat egy osztrák zoológus, Karl von Frisch, a méhek nyelvének, táncának megfejtéséért. Felfedezte, hogy amikor egy méh hazatér a kaptárba, el tudja mondani a többieknek, merre mennyi virágpórt található. Lehet, hogy most ők is arról tanácskoznak, hogy mi a teendő?

Enzsöly Kinga képein magányosak és tanácstalanok a méhecskék. Kezdem érteni a kérdőjelet a kiállítás címében. Jó lenne, ha viszonyunk a Földhöz az új generációkban más lenne. Ha a generációváltás egyben szemléletváltást is jelentene.